

Burgerschap

Burgerschapsonderwijs

Burgerschapsonderwijs gaat in de kern over het bijbrengen van kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, en over de sociale en maatschappelijke competenties die daarbij nodig zijn. De essentie hierbij is dat we de leerling de ruimte geven een eigen mening te ontwikkelen en andere perspectieven in overweging laten nemen. Op onze school brengen we het kind in aanraking met:

- *de democratische rechtstaat* (vrijheid, gelijkheid, solidariteit, democratische vaardigheden, medezeggenschap, mensenrechten en kinderrechten)
- *Maatschappelijk handelen* (participeren, verantwoordelijkheid nemen, van lokaal naar mondiaal, verbinden van leefwerelden en maatschappelijke vraagstukken)
- *Omgaan met verschillen* (levensbeschouwing, politieke voorkeur, sociaal en economische verschillen, cultuur, in gender en seksuele voorkeur)
- *Omgaan met conflicten* (kritisch en creatief denken, samenwerken en besluiten nemen, empathisch vermogen, formuleren, reflecteren, redeneren en argumenteren)

Onze leerlingen.

Onze leerlingen groeien op in een steeds complexere, pluriforme maatschappij. Onze school vindt het van belang om de leerlingen op een goede manier hierop voor te bereiden. Leerlingen maken ook nu al deel uit van de samenleving. Allereerst is kennis van belang, maar daar blijft het wat ons betreft niet bij. Wij vinden het belangrijk, dat onze leerlingen op een bewuste manier in het leven staan, waarbij ze niet alleen respect hebben voor anderen, maar ook naar anderen omzien. In de school leren wij leerlingen daarom goed samen te leven en samen te werken met anderen.

De basiswaarden van democratische rechtsstaat onderschrijven we hierbij:
vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit:

- Vrijheid van meningsuiting
- Gelijkwaardigheid
- Begrip
- Verdraagzaamheid

Op onze school wordt het burgerschapsonderwijs ingebed in het bestaande curriculum én gebruiken we de leerlijnen van "Blink Wereld" en "Kanjertaining". Alle leerlingen hebben na hun basisschooltijd kennis en respect voor de basiswaarden van onze samenleving en hebben hier mee geoefend.

We zijn een officiële Kanjerschool. Dat betekent dat onze docenten bevoegd zijn om Kanjertrainingen te geven. We zien een sterke relatie met sociaal-emotionele ontwikkeling (o.a. omgaan met de anderen de omgeving), actief burgerschap en sociale cohesie. We vinden het belangrijk dat leerlingen op een goede wijze met elkaar omgaan en dat ze respect hebben voor de meningen visie van anderen. Kanjertrainingen zijn dé manier om pesten te voorkomen en/of te tegen te gaan.

Onze visie op burgerschap.

Onderzoekend en ontdekkend leren staan centraal in ons onderwijs, waarbij de echte wereld het uitgangspunt is. We laten de kinderen zich verwonderen en maken ze nieuwsgierig naar de wereld. Ze leren onderzoeken, zelf nadenken, de wereld ervaren en ontdekken - zodat ze actief hun kennis over de wereld vergroten en hun plek in de

wereld vinden. Daar is burgerschap een integraal onderdeel van. Het gaat er niet alleen om hoe we de wereld in onze kinderen krijgen, het gaat er ook om hoe we onze kinderen kunnen helpen om de verbinding met de wereld aan te gaan en op die manier in de wereld te komen. Goed burgerschapsonderwijs gaat dus over kinderen toerusten om op basis van eigen idealen, maatschappelijke waarden en normen te functioneren in een democratische en diverse samenleving. Wat de kinderen precies gaan tegenkomen in de samenleving weten we niet, dus precies voorschrijven wat in welke situatie wel en niet kan is niet mogelijk, maar ook niet wenselijk. Ze krijgen kennis en vaardigheden aangeboden en worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen.

Ons burgerschapsonderwijs kent een intentionele en gerichte aanpak.

In Blink Wereld is de echte wereld het uitgangspunt. Blink Wereld maakt kinderen nieuwsgierig naar de wereld. Ze leren onderzoeken, zelf nadenken, de wereld ervaren en ontdekken. Zo kunnen ze actief hun kennis over de wereld vergroten en hun plek in de wereld vinden. Dit is ook waar het bij burgerschap om draait. In de manier waarop het lesmateriaal vanuit Blink is opgezet, is er niet alleen aandacht voor de kerndoelen van wereldoriëntatie, maar door het uitgangspunt van onderzoekend en ontdekkend leren ook veel ruimte voor socialisatie, persoonsvorming en naast leren ook voor ervaren.

Binnen Kanjertraining wordt op verschillende manieren gewerkt aan actief burgerschap en social cohesie. Dit wordt door de jaren heen zichtbaar en bepaalde onderdelen, zoals het leren over copingstrategieën (de petten), de afsprakenposter en de smileyposter komen jaarlijks terug. Bijvoorbeeld; kinderrechten, groepsvorming, vrijheid van meningsuiting en solidariteit en gelijkwaardigheid.

Het lesmateriaal.

In Blink Wereld worden veel verschillende situaties en contexten uit de echte wereld aangeboden waartoe kinderen zich gaan verhouden. Daarnaast doen kinderen ervaringen op en ontwikkelen zij handelingsperspectieven. Dat gebeurt door ze actief aan de slag te laten gaan met onderwerpen die een spanning kennen tussen individuele en collectieve belangen of waarden of tussen verschillende collectieve belangen of waarden. Dat gaat over sociale, maatschappelijke en politieke onderwerpen, waarin we als mensen afhankelijk zijn van elkaar om tot een goede uitkomst te komen. Via het lesmateriaal worden dit soort spanningen, belangen- en waardentegenstellingen in de klas gebracht en krijgen kinderen kennis en vaardigheden aangereikt waarover ze zelf nadenken en met elkaar in gesprek gaan en zo tot (nieuwe) inzichten, besluiten en oplossingen te komen. Daarmee kan het klaslokaal een minimaatschappij worden waarin je kinderen toerust voor hun toekomstige rol als burger. Zo stel je ze in staat om zich niet alleen in de huidige samenleving te handelen maar ook andere mogelijke inrichtingen van de samenleving te verbeelden.

De thema's en lesmaterialen.

Hieronder wordt aangegeven welke thema's en lesmaterialen in Blink Wereld passen bij het burgerschapsonderwijs en de burgerschapscompetenties die in het nieuwe wetsartikel beschreven zijn en die aansluiten bij de huidige kerndoelen Mens en Samenleving (waar nu de doelen die passen bij burgerschap in opgenomen zijn).

In Blink Wereld zijn de kerndoelen van Oriëntatie op jezelf 40 tot en met 53 ondergebracht.

Kerdoelen

Kerdoel	Komt in Blink Wereld aan bod in
Kerdoelen 40 t/m 46 natuur en techniek	Zie kerndoelenoverzicht in Blink Studio
Kerdoel 47 t/m 50 ruimte	Zie kerndoelenoverzicht in Blink Studio
Kerdoel 51 t/m 53 tijd	Zie kerndoelenoverzicht in Blink Studio

Kerdoelen die direct of indirect over burgerschap gaan zijn ondergebracht in de kerndoelen Mens en samenleving: 34 tot en met 39.

Kerdoelen 36, 37 en 38 gaan over kennis van de democratie en rechtstaat zelf, alsmede de grondrechten en komen als volgt aan bod in Blink Wereld:

Kerdoel	Komt in Blink Wereld - geïntegreerd aan bod in
Kerdoel 36 De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.	- 78A Stem op mijn partij, hele thema: verkiezingen en ervaren hoe politiek werkt - Les 2: hoe de EU werkt & Les 4: over actie voeren, politiek en totstandkoming wetten - 78B Fantastische families - Les 1: ontstaan grondwet 1848 - 78B Oorlog en vrede - Les 3: hoe Hitler steeds meer democratische rechten afpakte & Les 4: belang van de EU
Kerdoel 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.	Dat is geen paragraaf aan lesstof die je kunt aanbieden, maar vooral houding en gedrag. Maar lesstof met een bepaalde inhoud kan wel een basis vormen om respect en waarden en normen regelmatig aan bod te laten komen. Vanuit het nieuwe wetsvoorstel wordt hier bedoeld op de algemeen aanvaarde basiswaarden: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Aandacht hiervoor zie je bijvoorbeeld terug in de volgende filmlessen: - 78A Altijd onderweg -filmles over vluchtelingen- vraagstuk: Hallo, Salaam Korte documentaire over twee Nederlandse jongens die naar Lesbos gaan om te helpen in een vluchtelingenkamp. Over hoe het is om op de vlucht te slaan en ergens anders een bestaan op te bouwen. - 56B Wereldse kinderen - filmles over integratie: Het haar van Ahmad Documentaire over een Syrische vluchteling die iets terug wil doen voor Nederland. - 78B Machtige media - filmles over 5-delige webserie Netiquette waarin leerlingen aan de slag gaan met de ongeschreven regels van social media en de ware betekenis van likes, tags en comments.

Kerdoel 38 De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.	- 56A Ik hou van Holland – Intro en les 1: de multiculturele samenleving: iedereen is gelijkwaardig - 56A Het wereldrestaurant - Intro en les 3: manieren van eten in verschillende culturen; verschillende geloven; godsdienstige feesten; hindoeïsme - 56B Wereldse kinderen - Les 2: Kijken naar kinderen uit allerlei culturen en die vergelijken met de eigen cultuur; iedereen is anders. - 78A Altijd onderweg – Intro: landen bestaan uit meerdere culturen & Les 3: immigratie leidt tot multiculturele samenleving - 78A Stem op mijn partij - Hele thema: de kinderen leren met respect met elkaars mening om te gaan en ontdekken dat iedereen op zijn eigen manier denkt; Les 4 zoektocht naar uitbreiding van volksinvloed, ook buiten het
	parlement, met name de jaren '60. - 78B Fantastische families - hele thema: de invloed van familie op het leven, in verschillende culturen en in de natuur. - Extra Filmles: Jack bestelt een broertje Familiefilm over Jack en zijn twee moeders. Over familie(samenstellingen), identiteit, voortplanting. - Lesspecial Ontluikende liefde. Deze les over seksuele en genderdiversiteit kan ingezet worden in de week van de lentekriebels (15 t/m 21 maart), rond Valentijnsdag (14 februari) of Paarse vrijdag (december). - Lesspecial Black lives matter. De afgelopen jaar waren er veel demonstraties voor Black Lives Matter. Maar welke geschiedenis ging daaraan vooraf? De kinderen bekijken het en onderzoeken de levens van Dorothy Counts, Mae Jemison en Tyler Mitchell. Welke reden zouden zij hebben om te gaan demonstreren?

Andere kerndoelen die gerelateerd worden aan burgerschap zijn kerndoel 34, 35 en 39. Deze komen als volgt aan bod in Blink Wereld:

Kerdoel	Komt aan bod in
---------	-----------------

Kerdoel 34 De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.	Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. In het lesmateriaal komen wel aspecten van lichamelijke en psychisch gezondheid aan bod, zoals in: - 56A Aardse extremen - Filmles Ayla het tsunamimeisje - Documentaire over de gevolgen van een watersnoodramp in een ander deel van de wereld. - 78A De experimentele keuken - Filmles Rauw - Documentaire over de Amsterdamse jongen Tom die sinds zijn vijfde uitsluitend rauw voedsel eet. - 78B Op leven en dood - Filmles Tien - Documentaire over Jolijn (10) die de enige van het gezin is die haar overleden vader Tien niet kan herinneren. Ze is bang dat anderen hem zullen vergeten. - 56B Bijzondere bewoners - Filmles Kauwboy - Aangrijpende jeugdfilm over een tienjarige jongen die vriendschap sluit met een kauw. Ook over moeilijke thuissituatie, ziekte en dood.
Kerdoel 35 De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.	Gezien de aard van deze doelen, kun je deze met alleen een aanbod van lesmateriaal niet volledig 'afdekken'. Verkeer vraagt om een aparte aanpak en methode. In het aanbod van het lesmateriaal komen wel aspecten van zelfredzaamheid (sociaal, consument) aan bod: - 56B De groene fabriek: Hoe kun je er voor zorgen dat je ecologische voetafdruk niet te groot is? Wanneer noem je een bedrijf 'groen'? En wat komt er allemaal bij kijken als je een groene fabriek op wilt zetten? - Extra Filmles - De IJslandbende - Jeugdfilm over je weg vinden in een omgeving, zowel letterlijk (hoofdpersoon
	raakt de weg kwijt in IJsland), als figuurlijk. - 56A 5 het wereldrestaurant - filmles Of je worst lust Documentaire over Brechtje (11) die op een varkensboerderij woont, maar liever geen vlees eet en in de stad zou wonen. - Extra Filmles - Alles mag Korte film over een jongen die bij de majorettes wil. En over anders zijn en geaccepteerd worden voor wie je bent. - Extra filmles - De wereld van Kim en Bob Jeugddocumentaire over beste vrienden aan het einde van de basisschool en begin middelbare school – houdt hun vriendschap stand?

Kerndoel 39 De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.	- 56B De Groene fabriek – Les 2 de ecologische voetafdruk; duurzaamheid en afval; Les 3 Groene energie; les 4 een eigen groen product maken. - 78A Stem op mijn partij Les 1: het broeikaseffect en hoe je milieuvriendelijker kunt leven; Les 2: Watervervuiling en wat de EU hieraan kan doen - 78B Op leven en dood Les 2: hoe dieren en planten alles opruimen - 78B Duurzaam design; Les 3: groene energie Les 4: ontwerp maken design waarin eerlijke bronnen worden gebruikt; Filmles De ietsnut De 12-jarige Marijn maakt van hergebruikte materialen ware kunstwerkjes. Hij is toegelaten tot de vooropleiding van de kunstacademie. We zien hoe Marijn van een idee komt tot een portret. Een jeugddocumentaire over talent, creativiteit en doorzettingsvermogen.
--	---

Buiten het leergebied Oriëntatie op jezelf en de wereld zijn er ook kerndoelen Nederlandse Taal die relevant zijn voor burgerschap. Het betreft de kerndoelen waar aandacht is voor discussie, informeren en mediawijsheid. Ook deze doelen komen regelmatig aan bod in de lessen.

Kerndoel	Komt aan bod in
Kerndoel 3 De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.	Het gaat in dit kerndoel vooral om de ontwikkeling van vaardigheden zoals 'discussie voeren'. Bij de ontwikkeling van dit soort vaardigheden is het belangrijk dat het niet eenmalig als trucje geoefend wordt, maar regelmatig terugkeert. Door de onderzoekende aanpak in de lessen van Blink Wereld zijn de vaardigheden stevig verankerd. In de Handleiding vaardigheden zie je in welke thema's en lessen welke vaardigheden aan bod komen. Daarnaast komt dit kerndoel ook expliciet aan bod in het Projectthema kinderverkiezingen – Kinderen verdiepen zich in les 1 in stellingen over politieke onderwerpen die zij belangrijk vinden. Ze formuleren argumenten voor en tegen verschillende stellingen en bepalen vervolgens hun eigen standpunt. Ze kiezen in les 2 een stelling die ze gaan verdedigen of weerleggen. De rest van de klas bedenkt vooraf of ze voor of tegen zijn en bekijken achteraf of ze van mening zijn veranderd. Ze onderzoeken in les 3 welke partij het beste bij hen past. Dit doen ze aan de hand van
	de onderwerpen en stellingen die in de eerste twee lessen al (deels) behandeld zijn.

Kerndoel 6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.

Het gaat in dit kerndoel vooral om de ontwikkeling van vaardigheden zoals **informatie zoeken op internet en betrouwbare website vinden**. Bij de ontwikkeling van dit soort vaardigheden is het belangrijk dat het niet eenmalig als trucje geoefend wordt, maar regelmatig terugkeert. Door de onderzoekende aanpak in de lessen van Blink Wereld zijn de vaardigheden stevig verankerd. In de Handleiding vaardigheden zie je in welke thema's en lessen welke vaardigheden aan bod komen. Daarnaast komt dit kerndoel ook expliciet aan bod in het **Projectthema De verhalenkoffer** - In dit projectthema onderzoeken de kinderen de belevenissen van onbekende slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Ze schrijven vervolgens een 'waargebeurd verhaal' over deze persoon.

En ook kerndoel 56 in Kunstzinnige vorming dat verband houdt met identiteit en cultureel erfgoed.

Kerndoel	Komt aan bod in
Kerndoel 56 <i>De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.</i>	- 56A Ik hou van Holland - Filmles Het paard van Sinterklaas Jeugdfilm over familie, identiteit en cultuurverschillen. De kinderen krijgen door deze interactieve filmles een beeld van hoe het is om als kind uit China naar Nederland te verhuizen. Alles is anders: de taal, de mensen, de gewoontes en tradities. En hoe is het om voor het eerst Sinterklaas te vieren? - 78B Fantastische families - Filmles Koningsdag Korte film over hoe Nederland Koningsdag beleeft en over twee jongens die willen voldoen aan de verwachtingen van hun vaders.

Oefenplaats

Waar leerlingen op een veilige manier leren respectvol met elkaar en met elkaars ideeën omgaan.

Nieuwe burgerschapsopdracht	Komt aan bod in
-----------------------------	-----------------

Democratie als oefenplaats	Projectthema kinderverkiezingen. In Nederland kan iedereen die ouder is dan 18 jaar en de Nederlandse nationaliteit heeft stemmen op de politieke partij van zijn of haar keuze. Maar wat vinden die partijen belangrijk en welke partij past bij jou? Kinderen verdiepen zich in les 1 in stellingen over politieke onderwerpen die zij belangrijk vinden. Ze formuleren argumenten voor en tegen verschillende stellingen en bepalen vervolgens hun eigen standpunt. Ze kiezen in les 2 een stelling die ze gaan verdedigen of weerleggen. De rest van de klas bedenkt vooraf of ze voor of tegen zijn en bekijken achteraf of ze van mening zijn veranderd. Ze onderzoeken in les 3 welke partij het beste bij hen past. Dit doen ze aan de hand van de onderwerpen en stellingen die in de eerste twee lessen
	al (deels) behandeld zijn. - 78A Stem op mijn partij - Filmles Koning van Katoren - Familiefilm over politiek, cultuurverschillen, religie, corruptie. De problemen in het koninkrijk van Katoren staan symbool voor echte wereldproblematiek. De kinderen zien hoe hoofdpersoon Stach deze problemen vindingrijk oplost. Daarna bedenken ze zelf creatieve oplossingen voor wereldproblemen van nu.